

Evropská unie jako globální hráč

EU klade důraz na vzájemné vztahy členů společenství a ne na autonomii jednotlivých států, na kulturní různorodost a ne na asimilaci, na kvalitu života namísto hromadění hmotného bohatství, na udržitelný rozvoj nikoli na neomezený materiální růst, na univerzální lidská práva a práva přírody místo na práva vlastnická a na globální spolupráci místo jednostranného výkonu moci. Takto optimisticky vidí dnešní Evropu Jeremy Rifkin ve své knize *Evropský sen* (Rifkin, 2005), v níž srovnává Evropu a USA. *Evropský sen* má podle něj sílu, protože vytváří nový historický rámec, zaměřený na kvalitu života, udržitelnost, mír a harmoničnost. Je cestou, jak řešit problémy dneška, vyplývající především z procesu globalizace.

Je sice nepochybně příjemné, že člověk jako Jeremy Rifkin tak vysoce oceňuje evropský model – je ale také otázka, zda tento model skutečně nabízí možná řešení a zda je opravdu modelem pro jiné části světa. To platí zejména v současné éře globalizace. Ke nepochybné, že tzv. evropský model společnosti může naznačovat cesty řešení problémů dnešního světa. Je založen na čtyřech základních prvcích: (i) nedotknutelnost lidských práv, (ii) kultura jako prostředek emancipace, (iii) udržitelný rozvoj charakterizovaný jako rovnováha mezi ekonomickou prosperitou, sociální spravedlností a ochranou životního prostředí, (iv) vize mezinárodního řádu založeného na multilateralismu (EC, 2004).

1. Vývoj EU

EU je výsledkem dlouhodobého integračního procesu. Ke svému dnešnímu postavení globálního hráče a vědomí globální odpovědnosti dospěla přes vytvoření vědomí evropského. Jeho podstatou byla snaha o překonání rozporů a resentimentů, které od počátku charakterizovaly a utvářely dějiny evropského kontinentu..

Počátky integračních snah lze nalézt již v době Karla Velikého, Jiřího z Poděbrad a pozdějších evropských panovníků a politiků. Jejich cílem bylo zajistit mírový vývoj na kontinentě. Podobné úvahy

byly proto vždy intenzivnější v dobách po ukončení válečných konfliktů. To platí i pro 20. století a kořeny dnešní EU. Situace po 2. světové válce přímo volala po změně vztahů mezi evropskými státy. Koncept sjednocené Evropy vycházel z událostí, které otřásly nejen celým kontinentem ale doslova celým světem. Budoucnost Evropy byla ohrožena konfrontací Západu a Východu, závisela na usmíření Francie a Německa.

Klíčovým momentem byl v tomto směru projev W. Churchilla, který pronesl v roce 1946 v Curychu. Hovořil v něm o potřebě založit Spojené státy evropské. V lednu 1947 vznikl za Churchillova předsednictví Výbor pro Spojené státy Evropy, který zastřešoval různé proevropsky orientované organizace.

V květnu 1949 byla založena Rada Evropy. Jejím hlavním cílem je podpora uplatňování základních lidských práv, hospodářského a sociálního pokroku. Jedním z nejdůležitějších kroků, jež byly učiněny pod záštitou Rady Evropy, je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (1950). Je jedním u nejdůležitějších dokumentů moderního mezinárodního práva.

Druhá světová válka znamenala kromě nesmírných škod na životech i obrovské škody ekonomické. Způsobila rozvrat hospodářství na celém kontinentě. Základní potřebou byla hospodářská obnova. Východiskem byl Marshallův plán a na něj navazující Program evropské obnovy, z něhož v roce 1948 vznikla Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC), předchůdce dnešní Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), založené v roce 1960.

Po 2. světové válce potřebovala hlavní průmyslová odvětví, zejména ocelářství a těžba uhlí, zásadní reorganizaci. Tyto resorty byly základem ekonomické a vojenské síly států. Proto došlo v roce 1951 k podpisu Smlouvy o Evropském společenství Uhlí a oceli (ESUO). Vzniku tohoto prvního evropského společenství předcházelo historické prohlášení Roberta Schumana, francouzského ministra zahraniční, z 9.5.1950. Schuman v něm řekl: "Evropa nebude vybudována ze dne na den nebo jako součást nějakého obecnějšího

programu; bude vybudována pomocí konkrétních/praktických úspěchů, které nejdříve dají základ faktické solidarity, pojetí společného cíle". To byl základ pro podpis smlouvy o ESUO. Hlavní cíle tohoto sdružení byly čistě ekonomické:

- ✓ volný pohyb výrobků svobodný přístup k výrobním zdrojům;
- ✓ stálý monitoring trhu, který umožní vyloučit poruchy trhu, jež by mohly vést k zavádění výrobních kvót;
- ✓ respektování pravidel soutěže a cenové transparentnosti;
- ✓ podpora modernizace těžby uhlí a ocelářství.

ESUO bylo ideou Jeana Moneta, francouzského komisaře pro plánování. Schuman tuto ideu podpořil a postavil se za myšlenku vytvoření ESUO. Navrhl vytvoření společného trhu ve dvou klíčových ekonomických oblastech, v ocelářství a v těžbě uhlí. Podpořil přenos části státní suverenity na nezávislý orgán, který tak vykonával pravomoci, jež v těchto oblastech předtím náležely státům, a vydával rozhodnutí, jež státy zavazovala. Takováto spolupráce byla podstatně užší než tradiční mezivládní spolupráce.

Schuman a Monet jsou považováni za "otce zakladatele" EU. Dali základ nadnárodní Evropě, založené na tzv. "Monnetově metodě"- Jejím základem je jednak převedení některých pravomocí států na úroveň společenství s cílem dosáhnout konkrétních úspěchů v ekonomické oblasti a jednak vytvoření nadnárodních orgánů s výkonnými pravomocemi, které nejsou volené (nemají přímou demokratickou legitimitu); orgány členských států mají i nadále plnou suverenitu v oblastech s politickým obsahem.

ESUO podepsalo 6 států (Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí).

Kromě ekonomické integrace měl Schuman na mysli i integraci politickou, cestou tzv. evropské federace. To však byla a stále je otázka postupného vývoje.

Snahy o další integraci Evropy však pokračovaly. Výsledkem bylo v roce 1957 založení Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM).

Rozpory mezi nadnárodním(komunitárním) a mezivládní modelem ale přetrvávaly. Rozdíly byly markantnější po vytvoření Evropského společenství volného obchodu (EFTA), jehož členy jsou Spojené království, Dánsko, Norsko, Švédsko, Rakousko, Portugalsko, Island, Švýcarsko a Finsko.

Pozitivní ekonomické výsledky hospodářské spolupráce zejména v rámci EHS však byly nesporné. Tato spolupráce již od vzniku EHS pokrývala široké spektrum politik. Lze to ilustrovat na širší činnosti Společenství vymezené v článku 2 Smlouvy o EHS:

- ✓ odstranění celních poplatků a kvantitativních omezení při dovozu a vývozu zboží mezi členskými státy, jakož i všech ostatních opatření se stejným účinkem;
- ✓ zavedení společného celního sazebníku a společné obchodní politiky vůči třetím státům;
- ✓ zrušení překážek volného pohybu osob, služeb a kapitálu mezi členskými státy;
- ✓ zavedení společné politiky v oblasti zemědělství a dopravy;
- ✓ zavedení systému zajišťujícího, že soutěž na společném trhu nebude narušována;
- ✓ použití postupů umožňujících koordinovat hospodářskou politiku členských států a vyrovnávat nevyrovnanosti v jejich platebních bilancích;
- ✓ sbližování vnitrostátních právních řádů v rozsahu potřebném pro fungování společného trhu;
- ✓ vytvoření Evropského sociálního fondu a s cílem pečovat o zaměstnanost a přispívat ke zvyšování životní úrovně pracujících;
- ✓ zřízení Evropské investiční banky k usnadnění hospodářského růstu Společenství zpřístupňováním nových zdrojů;
- ✓ přidružení zámořských zemí a území s cílem zvýšit obchod a podněcovat hospodářský a sociální rozvoj.

Úspěch EHS vedly ke zvýšení zájmu dalších zemí o členství. Společenství se tak postupně rozšiřovalo o další země:

Spojené království, Irsko, Dánsko

1973

Řecko

1981

Portugalsko, Španělsko

1986

Rakousko, Finsko, Švédsko

1995

Česká republika, Slovensko, Slovinsko, Polsko, Maďarsko,
Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Malta

2004

Ukázalo se, že komunitární model je pro státy atraktivnější než volnější mezivládní spolupráce. Pro členské státy znamená povinnost přijmout celý právní řád Společenství (*acquis communautaire*), který upravuje společné politiky. Musejí si být vědomy toho, že tyto politiky vytvářejí mezi členskými státy velice úzké vazby. Proto je otázka vystoupení sice možná, ale její realizace by byla v praxi velice obtížná. Členství je dobrovolné, ale přetržení všech vazeb je už dnes těžko myslitelné.

Evropská společenství procházela vývojem, odrážejícím ekonomické i politické problémy. Objevily se snahy o vytvoření nejen ekonomické ale i politické integrace. Vývoj ES ukazuje, jak se z této původně především na obchodní otázky zaměřené nadnárodní organizace postupně stává významný subjekt na mezinárodním polit, a to nejen v otázkách obchodních.

Smlouva o založení EHS byla postupně několikrát novelizována. Všechny její změny znamenaly stále těsnější integraci, jež se projevovala postupným rozšiřováním sféry aktivit Společenství, posilováním role Evropského parlamentu (jen se postupně stal orgánem, který v řadě oblastí dnes rozhoduje spolu s Radou), důležitými změnami ve způsobu rozhodování o opatřeních Společenství apod. Zásadní změny v tomto směru přinesl Jednosytný

evropský akt (účinný od roku 1987), Smlouva o Evropské unii neboli Maastrichtská smlouva (účinná od roku 1993), Amsterodamská smlouva (účinná od roku 1999) a Smlouva z Nice (účinná od roku 2003).

Zcela nový prvek v procesu integrace představovala Maastrichtská smlouva. Založila EU, která spočívá na třech pilířích:

1. evropská společenství,
2. společná zahraniční a bezpečnostní politika,
3. policejní a justiční spolupráce v trestních věcech.

EU má jednotnou institucionální strukturu. Jejimi orgány jsou Evropská rada, Evropský parlament, Rada, Komise Evropský soudní dvůr, Soud prvního stupně, Účetní dvůr, Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů. Jednotné občanství EU je subsidiární ve vztahu k občanství jednotlivých členských států. Maastrichtská smlouva dala rovněž základ vzniku jednotné evropské měny – Euru.

Významným krokem se pro EU měla stát Smlouva o Ústavě pro Evropu. Měla sjednotit nepřehledné zakládací smlouvy EU v jeden dokument a do určité míry vytvořit předpoklady pro ještě těsnější vazby mezi členskými státy. Hlavními novými prvky, které návrh Ústavy EU přinášel, bylo zejména zavedení právní subjektivity EU (kterou zatím mají pouze evropská společenství), vytvoření funkce ministra zahraničí odpovědného za zahraniční a bezpečnostní politiku EU? Posílení postavení parlamentů členských států, výslovné zakotvení základních zásad demokratického rozhodování. Do Smlouvy o Ústavě pro Evropu byla začleněna Charta základních lidských práv.

Přijetí Smlouvy o Ústavě pro Evropu ztroskotalo na odmítnutí jejího návrhu v referendech ve Francii a v Nizozemí na jaře 2005.

Následovaly práce na další verzi ústavně právního dokumentu EU. V prosinci 2007 pak členské státy podepsaly tzv. Lisabonskou smlouvu, jež novelizuje Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení ES. Dvěma základními smlouvami tedy jsou Smlouva o EU a Smlouva o

fungování EU. Do dnešního dne byly obě smlouvy ratifikovány všemi členskými státy kromě České republiky. Irsko se v referendu v červnu 2008 vyslovilo proti Lisabonské smlouvě.

2. EU jako globální hráč

2.1. EU – politická a obchodní entita

V současné době se EU postupně stává jednou ze dvou hlavních světových velmocí, novou politickou entitou a novou obchodní silou na mezinárodní scéně. Po rozšíření o 10 nových členských států v květnu 2004 sahá její území od Finska až po Středozemní moře a od Irska po Černé moře. Rozloha EU činí zhruba 3,93 mil km². Má 500 miliónů občanů. To znamená, že představuje 7 % všech obyvatel Země. Je rovněž největším jednotným trhem na světě. Její HDP je vyšší než HDP USA.

EU je dnes mnohem více než jen společný trh. Přestože Smlouva o Ústavě pro Evropu nebyla ratifikována, integrace EU je už dnes tak daleko, že není možné vrátit se zpět k pouhé mezivládní spolupráci jednotlivých států. EU je nadnárodní organizací, jejíž rozhodovací pravomoci mají prioritu před územními pravomocemi jednotlivých členských států.

EU představuje největšího obchodního partnera se zbožím i se službami na světě. Již v roce 2000 činil podíl EU na celkovém světovém obchodu se službami 24 %, ve srovnání s USA, kde tento oddíl činil 22 %. DHP EU je kolem 30 % celosvětového HDP, což znamená, že EU je skutečným konkurentem USA (IMF, 2003). Předpokládá se, že v letech 2000-2030 bude růst HDP EU činit 2,4 % (EEA, 2005).

O tom, že EU je důležitým aktérem globálních vztahů, svědčí i skutečnost, že řada nadnárodních společností je evropského původu. Šedesát jedna ze 140 největších firem jsou podle pořadí Global Fortune 500 firmy evropské (z USA je pouze 50 těchto firem). Jako

příklad lze uvést BMW, Vivendi, Nestlé, Royal Dutch/Shell, Nokia, Royal Hold a další.

Nejvýznamnějšími světovými bankami jsou banky evropské. Čtrnáct z dvaceti největších obchodních bank má sídlo v Evropě. Jsou mezi nimi například takové banky jako je Deutsche Bank, Credit Suisse, BNP Paribas.

Evropské firmy hrají významnou roli i v chemickém průmyslu (např. BASF) nebo ve stavebnictví. Rovněž v potravinářském průmyslu a v oblasti spotřebního zboží patří evropské firmy mezi největší. Nestlé a Unilever jsou na tomto úseku snad neznámější. Evropské společnosti představují pět z 10 největších prodejních řetězců. Např. Carrefour nebo Royal Ahold

Pojišťovnictví dominují evropské firmy. 8 z 10 největších má sídlo v Evropě (Munich, Re, Weiss, Re, ING, AXA, Aviva, Generali, Allianz). Ve farmaceutickém průmyslu patří mezi významné světové společnosti např. GlaxoSmithKline, Novartis, Aventis.

V automobilovém průmyslu hrají nejvýznamnější roli DaimlerChrysler, Volkswagen, Fiat, Peugeot, BMW, Renault. Podobně by bylo možno pokračovat dlouho.

Přestože EU zatím nemá právní subjektivitu, její působení navenek se projevuje stále významněji. Rámec tomuto působení dává společná zahraniční a bezpečnostní politika. Jejím cílem je chránit společné hodnoty, základní zájmy, nezávislost a celistvost EU, posilovat bezpečnost EU. zachovávat mír a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu se zásadami Charty OSN, helsinského Závěrečného aktu a Pařížské Charty, podporovat mezinárodní spolupráci a vládu práva a respektování lidských práv a základních svobod. Členské státy musejí koordinovat své aktivity v mezinárodních organizacích a na mezinárodních konferencích, dodržovat sjednaná stanoviska a vzájemně se informovat o otázkách společného zájmu.

EU zřídila v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky funkci Vysokého představitele, který je generálním tajemníkem Rady. Jeho

úkolem je přispívat k tvorbě, přípravě a egalizaci politických rozhodnutí, vést politický dialog se třetími stranami.

Éra globalizace vyžaduje nové přístupy v oblasti ekonomické, technologické ale i sociální. Odpovědí na tyto požadavky byla tzv. Lisabonská strategie, přijatá v roce 2001 na summitu Evropské rady v Lisabonu. Jejím cílem bylo učinit z EU do roku 2010 nejkonkurenceschopnější ekonomiku na světě založenou na znalostech a sociální soudržnosti. Měla zejména vytvořit podmínky pro kvalitativně lepší rozvoj EU, pro snížení nezaměstnanosti, pro inovační přístupy v hospodářství, zajistit zvyšování vzdělanosti občanů EU. Měla tedy nastartovat novou etapu vývoje EU, jež by obnovila její dřívější silné postavení v nových geopolitických podmínkách. Již v roce 2004 bylo však zřejmé, že cíle Lisabonské strategie se nedaří plnit. Vyplývá to z nízkého tempa ekonomického růstu, z úrovně nezaměstnanosti, pomalého růstu produktivity práce.

V současné době se hovoří o krizi evropského modelu. Tato krize má vnitřní i vnější příčiny. K vnitřním příčinám patří: neschopnost přizpůsobit se ekonomickým změnám vyžadujícím přechod na znalostní společnost; rozpočtová monetární politika podporující růst; nedostatečná reakce na nová očekávání občanů EU (rovné příležitosti, naděje do budoucnosti); stárnutí populace; nedostatky v řešení environmentálních problémů (nekomplexní přístup, nedostatek prevence); nedůvěra v demokracii na straně občanů. Vnějšími příčinami krize jsou riziko rozpuštění se v globalizujícím se světě, terorismus, současná finanční krize.

Stárnutí populace je jedním z nejzávažnějších aspektů, který v blízké budoucnosti bude ovlivňovat další vývoj EU a nepochybně i její zahraniční politiku, zejména politiku imigrační (migrace dnes představuje hlavní zdroj růstu populace v EU). Stárnoucí evropská společnost může negativně ovlivnit dosahování cílů Lisabonské strategie. Populace EU zřejmě zůstane relativně stabilní do roku 2030. Větší obavy vzbuzuje ale věkové rozložení populace, především v souvislosti s výdaji na zdravotnictví a důchody. V letech 2000-2030 stoupne podíl občanů starších 65 let na celkové populaci EU z 15 % na 25 % v tzv. EU-15, z 10 % na 22 % v EU-10.

Proto EU v současné době hledá cesty, jak oživit Lisabonskou strategii a zajistit naplnění jejích cílů. Chce se přitom zaměřit zejména na růst a zaměstnanost.

2.2 Udržitelný rozvoj a EU

EU se považuje za světového Lídu v otázkách udržitelného rozvoje a zejména v oblasti ochrany ŽP. Na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (Rio de Janeiro, 1992) měla EU plný status účastníka konference, což jí dávalo stejná práva jako účastnickým státům. Zavázala se k naplňování koncepce UR. V roce 2002 se v jihoafrickém Johannesburgu konal Světový summit o UR (WSSD), který hodnotil výsledky dosažené od konference v Riu a překážky dalšího pokroku Summit znamenal také 10. výročí závazku EU v oblasti UR.

V rámci svých ambicí v oblasti UR přijala EU v roce 2001 na summitu Evropské rady v Göteborgu Strategii udržitelného rozvoje EU. K Lisabonské strategii přidala třetí, environmentální pilíř. Podle SUR vyžaduje UR globální řešení. Musí se stát jedním z cílů bilaterální rozvojové spolupráce a všech mezinárodních organizací a specializovaných agentur. EU by zejména měla prosazovat témata globální správy věcí veřejných, pokud jde o ŽP a zajišťovat, aby se politika obchodu a politika ŽP vzájemně podporovaly. Hlavními prioritami SUR jsou klimatické změny, doprava, veřejné zdraví a přírodní zdroje. Mezinárodní, tj. globální dimenzi doplnil k SUR v roce 2002 summit Evropské rady v Barceloně, který byl zároveň přípravou na WSSD. Světový summit však ukázal, že po 10 letech od summitu v Riu nedošlo v EU k zásadnímu pokroku směrem k udržitelnému rozvoji, a to jak v rámci politiky uvnitř EU, tak navenek, zejména ve vztahu k cílům zaměřeným na rozvojové země.

V roce 2006 přijala Evropská rada revidovanou Strategii udržitelného rozvoje EU. Zdůraznila, že je potřeba respektovat základní principy UR, tj. zajištění ekonomické prosperity založené na inovativní, kompetitivní a environmentálně efektivní ekonomice, ochrana a

zlepšování kvality životního prostředí a podpora sociální soudržnosti. Hovoří se v ní rovněž o potřebě propojit snahy EU se snahami členských států. První zpráva o naplňování SUR byla publikována v říjnu roku 2007 a přijata Evropskou radou na podzim roku 2007. Konstatovala, že, lze pozorovat počátky nového partnerství mezi EU, členskými státy, občanskou společností a businesssem. Ukázala také, že došlo k určitému ale celkem omezenému pokroku v naplňování strategie. Avšak že v určitých oblastech, jako je třeba změna klimatu a čistá energie, jsou výsledky významnější. Podstatně větší pozornost je podle ní třeba věnovat problematice dopravy a dopravních systémů.

Jak vyplynulo z hodnocení naplňování SUR, jsou její úspěchy a výsledky omezené. Vyplývá to z politického a institucionálního rámce EU. Politiky EU jsou řízeny na odvětvovém základě, který zpomaluje vývoj a aplikaci nových přístupů a řešení. Proto se připravuje nová Strategie UR EU. Má být založena na novém přístupu k tvorbě politik, na zásadách lepšího řízení zahrnujících včasné hodnocení vlivů politik i právních předpisů na principy udržitelnosti, konzultace se všemi zainteresovanými subjekty i zjednodušení a zpřehlednění právního prostředí. Základní zásady UR byly schváleny na summitu Evropské rady v červnu 2005. Summit přijal Deklaraci o hlavních principech udržitelného rozvoje navrženou Komisí. Klíčovými cíli EU jsou podle deklarace ochrana ŽP, sociální spravedlnost a soudržnost, hospodářská prosperita a plnění mezinárodních závazků. Deklarace uvádí 10 hlavních politických cílů: podpora a ochrana základních práv, spravedlnost pro současnou generaci i pro generace budoucí, otevřená a demokratická společnost, zapojení občanů do rozhodování, zapojení podnikatelské sféry a sociálních partnerů, vzájemné propojení politik a psárka věcí veřejných, propojení ekonomických, sociálních a environmentálních aspektů, využívání nejlepších dostupných poznatků, zásada předběžné opatrnosti, zásada "platí znečišťovatel".

2.3 Mezinárodní vztahy

2.3.1 Boj proti terorismu

Po teroristických útocích, k nimž došlo v USA 11. 9. 2001, přijala EU zvláštní společnou politiku boje proti terorismu. Jedna její součást je zaměřena dovnitř EU a patří do oblasti spolupráce ve věcech justice a vnitra, druhá je zaměřena navenek a je součástí společné politiky v oblasti bezpečnosti a obrany. Politika boje proti terorismu má za cíl udržení co nejvyšší úrovně bezpečnosti a realizaci opatření na boj proti terorismu. V rámci Europolu byl zřízen speciální tým odborníků na boj s terorismem, složený ze zástupců členských států. Shromažďuje informace a zpravodajské údaje týkající se možného nebezpečí, analyzuje informace a provádí potřebné operační a strategické rozbory, zpracovává dokumenty o cílech, škodách, možných formách aktivit a důsledcích pro bezpečnost členských států.

V současné době se v rámci EU připravuje návrh strategie věnované terorismu, zejména jeho radikalizaci a získávání dalších osob pro teroristické akce. Tato strategie bude mimo jiné zaměřena na podporu dialogu mezi náboženstvími, na dokončení hodnocení protiteroristických opatření v členských státech a na rozvoj analytických kapacit Rady. V nejbližší budoucnosti patří mezi priority EU na tomto úseku zejména:

- ✓ příprava právních předpisů, které přispějí k posílení policejní a soudní spolupráce, zejména v oblasti výměny informací mezi policejními orgány, zadržování telekomunikačních údajů a výměny informací a spolupráce při odhalování teroristických činů;
- ✓ další úsilí zaměřené na sdílení strategických a operačních informací mezi členskými státy navzájem a mezi členskými státy a příslušnými orgány a službami EU;
- ✓ zpracování návrhu strategie a akčního plánu týkajícího se boje proti radikalizaci terorismu a získávání dalších osob pro teroristické akce;
- ✓ posilování kapacit civilní ochrany zejména zdravotnických zdrojů schopných zasáhnout v případě teroristického útoku; rozvoj sil rychlé reakce založených na modulech civilní ochrany v členských státech;

- ✓ posilování politického dialogu o terorismu se třetími zeměmi a mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu, zejména přijetí konvence OSN o mezinárodním terorismu;
- ✓ celní opatření zaměřená na spolupráci v boji proti terorismu.

2.3.2 Rozvojová pomoc

Obecně

Odpovědnost v oblasti mezinárodních rozvoje je rozdělena mezi EU a její členské státy. EU, spolu s ČS jsou největšími poskytovateli rozvojových fondů na světě – jde zhruba o 60 % rozvojové pomoci. Rozvojová pomoc EU odráží dva aspekty politiky EU: podporu solidarity mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi a uspokojení ekonomických potřeb EU (zajištění zdrojů surovin a odbytu pro výroby).

Politika ES má podle smlouvy o ES několik cílů: udržitelný hospodářský a sociální rozvoj rozvojových zemí, včetně ochrany ŽP, postupnou integraci těchto zemí do světové ekonomiky a boj proti chudobě v nich. Smlouva také dovoluje ES uplatňovat politicky motivované hospodářské sankce, což ze smluv o ekonomické spolupráci zároveň činí nástroj širokého politického, sociálního a ekonomického přístupu.

EU se snaží přispět ke splnění cílů zaměřených na boj s chudobou a na snižování rozdílů ve světě. Tyto cíle formulovat tzv. Miléniový summit OSN v roce 2000, na němž se členské státy OSN mimo jiné zavázaly k jejich splnění do roku 2015. Ke splnění cíle "rozvíjet globální partnerství pro rozvoj" se rozvinuté země, včetně členských států EU, zavázaly poskytovat na rozvojovou pomoc každý rok 0,7 % svého hrubého národního produktu. Tento cíl se objevil i v závěrech Světového summitu v New Yorku v září 2005.

EU přispívá velkým dílem na plnění rozvojových cílů OSN. Je dnes největším zdrojem rozvojové pomoci na světě. Její podíl na pomoci rozvojovým zemím činí zhruba 60 %. K nejnovějším návrhům

Evropské komise patří doporučení, aby každý členský stát vyčlenil na rozvojovou pomoc do roku 2010 ročně 0,51 % HNP. Pro 10 nových členských států by tento závazek měl činit 0,17 % HNP. Do roku 2015 by pak oficiální rozvojová pomoc EU měla dosáhnout 0,7 % HNP.

V poslední době je prioritou EU především pomoc Afriky. Proto také v květnu 2005 přijala EU závazek, že nejméně polovina prostředků určených na rozvojovou pomoc půjde do Afriky. Strategické partnerství EU a Afriky se zaměří na čtyři priority: mír a bezpečnost, správa věcí veřejných, regionální integrace a obchod a rozvoj. Toto zaměření bylo schváleno všemi třemi hlavními institucemi EU – EP, Rada ministrů, Komise.

EU spolupracuje s mezinárodními finančními institucemi na dohodě o rozsahu a mechanismech dalšího mnohostranného odpuštění dluhů, jež by mělo zaručit dlouhodobé odstranění tohoto břemene rozvojových zemí. Proto také jednoznačně uvítala dohodu států G8 o sto procentním odpuštění dluhů 18 těžce zadluženým zemím. Celkový odpuštěný dluh má hodnotu 40 mld dolarů. Odpuštění dluhů se vztahuje na dluhy vůči IMF a WB. Nikoli na závazky vůči soukromým věřitelům.

Rozvojová pomoc EU je kryta ze dvou velkých programů: Evropský rozvojový fond (EDF) a Nástroj pro rozvojovou spolupráci (Development Co-operation Instrument – DCI). Oba tyto programy jsou spravovány Evropskou komisí. EDF není součástí rozpočtu EU.

EDF je zdrojem prostředků pro financování rozvojových programů v zemích ACP je. Pomoc se realizuje především prostřednictvím projektů prováděných nevládními organizacemi a mezinárodními organizacemi, jako jsou organizace OSN, nebo přímými podporami vládám těchto zemí. Fond rovněž poskytuje půjčky prostřednictvím Evropské investiční banky. Jeho rozpočet činí €22,6 miliardy pro období 2008-2013.

Z prostředků DCI se kryta pomoc především rozvojovým zemím Latinské Ameriky, Asie a Středního východu. Rozpočet DCI činí €16,8 miliardy na období let 2007-2013.

Dalšími programy pomoci, které spravuje Komise, jsou Nástroj stability (instrument for Stability), který poskytuje rozvojovým zemím pomoc v případě krizí (€2 mld, 2007-2013), Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva (European Instrument for Democracy and Human Rights), který podporuje rozvoj občanské společnosti a projekty na ochranu dětí před nábojem do armády v případech válečných konfliktů (€1,1 mld, 2007-2013).

ACP

Začátky rozvojové pomoci v prvních letech existence EHS se omezovaly více méně na bývalé kolonie Francie, Itálie, Belgie a Nizozemí. Poté co tyto země získaly nezávislost, byla v roce 1963 podepsána první úmluva v Yaoundé v Kamerunu mezi EHS a sdružením 17 afrických států a Madagaskaru. Rozšíření EHS v roce 1973 znamenalo také rozšíření o další země, které dříve byly britskými koloniemi. V dnešní době jde o 77 zemí ACP (na základě dvou úmluv z Lomé a úmluv uzavřených v beninském Cotonou).

Spolupráce je založena na pěti vzájemně provázaných pilířích, tj. na celkové politické dimenzi, podpoře participativního přístupu, na snižování chudoby, na nové podobě ekonomické a obchodní spolupráce a na reformě finanční spolupráce. Plus dobrá správa věcí veřejných.

V otázkách trhu má spolupráce rozvojovým zemím umožnit začlenění do světové ekonomiky, zvýšit výrobu a posílit obchod a investice v souladu s pravidly WTO. Finanční zdroje jsou soustředěny v Evropském rozvojovém fondu.

EU se angažuje v těchto oblastech také z důvodu ochrany ŽP. Tichý oceán např. pokrývá 1/3 povrchu Země!! To znamená, že vývoj ŽP bude mít nesmírně významný vliv v globálním měřítku, např. na úseku rybolovu nebo změny klimatu. Rovněž otázka biodiversity není zanedbatelná: jen 20 % flory a fauny Pacifiku bylo doposud řádně prozkoumáno. Zdroje ryb v této oblasti jsou jedinými na světě, u nichž

lze hovořit, že nejsou přeloveny. A samozřejmě situace v regionu se zhoršuje tak jak se zvyšují požadavky na přírodní zdroje.

Spolupráce se zeměmi ACP se poněkud liší podle jejich povahy a historický vztahů s EU. Se zeměmi pacifické oblasti se zaměřuje na posílení vztahů a rozšíření politického dialogu od otázek politiky a bezpečnosti, na ekonomiku, obchod, sociální, environmentální a administrativních problematiku. Věnuje se více rozvojovým aktivitám podporujícím regionální správu a účinnější poskytování rozvojové pomoci. V oblasti Karibiku jsou vztahy založeny na společných hodnotách formulovaných v dohodách z Cotonou. Pomoc EU je zacílena hlavně na dosažení soběstačnosti oblasti v rozvojových otázkách, včetně problematiky životního prostředí. V Africe se EU zaměřuje zejména na otázky míru, bezpečnosti a stability, na správu věci veřejných, na lidská práva a základní hodnoty, na obchod a regionální integraci. Velkou pozornost věnuje otázkám zdraví, dostupnosti pitné vody, zajištění potravin. Součástí jejich projektů je samozřejmě i ochrana životního prostředí a přírodních zdrojů.

V současné době Komise začíná poněkud měnit strategii spolupráce se zeměmi ACP. Jejím cílem je postupně nahradit tradiční obchodní smlouvy poskytující těmto státům ekonomické preference jiným typem vztahů. Tradiční uspořádání představovalo porušení zásad volného obchodu a bylo v roce 1993 WTO prohlášeno za „nezákonné“. Platnost těchto smluv tak vypršela v roce 2007. Do té doby měly být uzavřeny nové smlouvy. Vytvořit nové uspořádání však není jednoduché, zejména protože je třeba, aby jednak bylo účinné z hlediska rozvojové pomoci a jednak splňovalo pravidla WTO.

Novým nástrojem EU mají být Smlouvy o hospodářském partnerství, které Komise hodlá uzavřít se zeměmi ACP. 15. 10. 2008 uzavřela takovou smlouvu se 14 státy Karibiku. Jde o první ze 7 smluv. Nové smlouvy se mají týkat nejen zboží (což je předmět zájmu WTO) ale i služeb a investic.

Komise zatím iniciovala řadu prozatímních smluv se zeměmi Afriky a Pacifiku. Jde však jen o smlouvy bilaterální, nikoli o smlouvy EU

s celými regiony, jako tomu je v případě Karibiku. Jejich předmět je také pouze zboží, protože další oblasti se zatím s těmito zeměmi nepodařilo v daném termínu dohodnout. Přitom ze 42 států ACP, které zatím smlouvy nemají, 32 patří k nejméně rozvinutým na světě.

Základním úkolem EU tedy nyní je pokračovat v přípravě dalších smluv a zvážit, jak mají tyto smlouvy být koncipovány – bilaterální nebo regionální, zboží nebo také služby a investice. To je úkol, který stojí před novou komisařkou Catherine Ashton, která nedávno nahradila Petera Mandelсона.

Zámořské země a území

Rozvojová pomoc se týká také **20 tzv. zámořských zemí a území**, které mají zvláštní vztahy k Francii, Nizozemí, Spojenému království a k Dánsku. Jsou přidruženy k EU a jejich občané jsou od roku 1996 považováni za občany EU. Nejsou však součástí EU. Mohou získávat finanční pomoc z Evropského rozvojového fondu jako ACP. Tyto státy a území mají volný přístup na trhy EU a kromě finanční pomoci z Evropského rozvojového fondu mohou dostávat podporu rovněž od Evropské investiční banky. Mezi ně patří např. Grónsko, Francouzská Polynésie, Francouzská jižní a antarktická území, Nizozemské Antily, Kajmanské ostrovy, Falklandské ostrovy, Aruba, Britské panenské ostrovy, Bermudy a další.

Smlouvy o přidružení uzavřené s těmito státy a pomoc ze strany EU se týkají hospodářské a obchodní spolupráce, UR, zemědělského rozvoje a rozvoje venkova, rybolovu, rozvoje průmyslu, využívání surovin a energetického potenciálu, dopravy a komunikací, rozvoje obchodu a služeb, regionální spolupráce a kulturní a sociální spolupráce.

EU má program finanční a technické pomoci rozvojovým zemím Latinské Ameriky a Asie. Tyto programy jsou zatím méně rozvinuté než spolupráce s ACP a zámořskými státy a územími. Mají formu dohod o spolupráci. Tyto dohody neumožňují zvýhodněný přístup na trhy ES. Pomoc je poskytována v rámci zvláštních kapitol rozpočtu ES a musí být každý rok opětovně schvalována.

V poslední době se poněkud **změnilo paradigma**, na němž je rozvojová pomoc založena. V minulých desetiletích měla pomoc formu přímo donory prováděných programů, jich se přijímající státy aktivně účastnily zcela minimálně. Tento přístup měl bezprostřední viditelné výsledky, ale nepřispěl k odstranění základních institucionálních problémů. Značná část poskytnutých prostředků musela být využita k zaplacení zahraničních expertů, k nákupu zboží a služeb na mezinárodním trhu apod. Proto můžeme v posledním desetiletí pozorovat odklon od přímé pomoci a přechod na tzv. „národní vlastnictví rozvojových aktivit“. Tento patermín v podstatě znamená, že administrativa přijímajících států je zapojena do aktivit rozvojové pomoci, že přebírá podstatně větší odpovědnost za využití poskytnuté pomoci. V souladu s touto změnou paradigmatu poskytne Evropský rozvojový fond (EDF) přijímajícím státům pomoc při tvorbě dobré správy věcí veřejných i přímou pomoc za předpokladu, že tyto státy splní určité požadavky na kvalitu administrativy. Tento přístup samozřejmě rovněž není ideální a bez chyby. V řadě případů je spojen s nadměrnou administrativou jak na straně EU, tak na straně přijímajících států. Je proto třeba najít rovnováhu mezi konceptem přímé pomoci a novým přístupem.

Plnění závazků EU v oblasti rozvojové pomoci však není jednoduché. Hlavní rozhodovací pravomoci mají totiž členské státy reprezentované v Radě ministrů. A na nich záleží, nakolik zůstanou sliby EU na papíře nebo budou naplněny.

PŘÍKLADY:

a) Splnění závazku 0,7 % hrubého národního produktu na rozvojovou pomoc do roku 2015

29. 11. 2008 se bude v Doha konat mezinárodní konference, která má přezkoumat, nakolik hlavní dárci splnili to, k čemu se zavázali v roce 2002 v mexickém Monterrey. V souvislosti se současnou finanční krizí se objevují problémy a pochybnosti, zda se závazky splní.

Komise vzhledem k nevalným výsledkům roku 2007 tlačí na ČS, aby vypracovaly harmonogramy pomoci. Moc se jí to nedaří; mezi nepříteli ochotné státy patří i takový velcí dárci, jako je Německo a Itálie. Projevuje se spíše snaha harmonogramy nepřipravit a zachovat si větší míru flexibility v rozhodování o státních rozpočtech – z důvodů finanční nejistoty dneška.

b) Použití nespotřebovaných prostředků z fondů Společné zemědělské politiky na potravinou pomoc rozvojovým zemím

Barroso navrhl, aby se €1 milion z prostředků, které se nespotřebovaly na pomoc evropským zemědělcům, věnoval na pomoc rozvojovým zemím – část v roce 2008 a část v roce 2009. Německo a další ČS státy však nesouhlasí s tím, aby Komise takto rozhodovala o přesunu nevyužitých prostředků v rámci rozpočtu EU, a považují to za nebezpečný precedens. Chtějí, aby se nevyužité prostředky vrátily ČS, buď do jejich státních rozpočtů, nebo byly poskytnuty zemědělcům. Toto byl postoj Rady 12. 11. 08. Je z něj zřejmé, že ČS dávají přednost řešením ad hoc a že flexibilita jejich rozpočtů je velice nízká. 21.11.2008 Rada ministrů rozhodla, že pomoc zemědělcům z rozvojových zemí bude poskytnuta z jiných prostředků než z fondů Společné zemědělské politiky. Díky administrativním průtahům je celá věc komplikovanější a pomoc se zpozdí.

2.3.3 Některé další zahraniční vztahy

V rámci zahraničních vztahů EU mají kromě rozvojové pomoci význam vztahy se skupinami některých dalších zemí, zejména s balkánskými zeměmi, se Společenstvím nezávislých států, se středozezemními státy, s asijskými zeměmi a se státy severní a Latinské Ameriky.

Pokud jde o státy Balkánu, přijala Rada v roce 1999 pakt stability pro **jihovýchodní Evropu**. Jeho cílem je pomoci zajistit spolupráci mezi státy jihovýchodní Evropy při přijímání opatření pro dlouhodobou stabilizaci, bezpečnost, demokratizace a ekonomickou rekonstrukci a rozvoj regionu a pro vytvoření udržitelných vztahů dobrého sousedství mezi těmito státy a mezi nimi a mezinárodním společenstvím. EU by přitom měla úzce spolupracovat s OBSE.

EU hraje důležitou roli v poskytování technické a potravinové pomoci zemím **Společenství nezávislých států**. Jejím cílem je pomoci těmto 13 zemím přejít na tržní hospodářství a zajistit demokracii vládu práva. Pomoc se týká období let 2000-2006 a je založena na zásadách stanovených v dohodách o partnerství a spolupráci a na dohodách o obchodní a hospodářské spolupráci uzavřených mezi EU a těmito zeměmi. Program se týká např. podpory institucionálních, právních a administrativních reforem, podpory soukromého sektoru, podpory řešení sociálních důsledků reforem.

Spolupráce se státy **Středozeří** byla založena na konferenci ministrů, která se konala v roce 1995 v Barceloně. Byla na ní přijata deklarace a pracovní program zakládající pravidelný politický dialog a zesílenou spolupráci při zajišťování míru, bezpečnosti, stability a prosperity v oblasti. Tato oblast má pro EU klíčový strategický význam, a proto je v zájmu EU, aby byla stabilní a bezpečná. Třemi klíčovými komponentami Barcelonské deklarace jsou vytvoření společné oblasti míru a stability prostřednictvím politického a bezpečnostního partnerství, vytvoření oblasti sdílené prosperity prostřednictvím ekonomického a finančního partnerství, vytvoření partnerství ve věcech sociálních, kulturních a lidských zdrojů.

V roce 2000 přijala Evropská rada na summitu ve Feiře společnou strategii EU o Středozeří. Je zaměřena především na dosažení cílů Barcelonské deklarace, na podporu základních hodnot EU nebo na posílení spolupráce v oblasti justice a vnitra.

V rámci těchto vztahů bylo dosaženo určitých úspěchů, zejména v oblasti politického a bezpečnostního dialogu a sociálního a kulturního partnerství a v oblasti lidských zdrojů. Byla založena Evropsko-

středozejská nadace Anny Lindh pro mezikulturní dialog. Ovšem na druhé straně je třeba konstatovat, že toto partnerství severu a Jihu nesplnilo cíle, které byly obsaženy v Barcelonské deklaraci. Částečně je to způsobeno i nárůstem terorismu, který vede k většímu uzavírání se Severu vůči přílivu migrantů z Afriky.

V poslední době čelí EU snahám obyvatel některých afrických států dostat se ilegálně do EU, konkrétně do Španělska. Tyto snahy jsou zřejmé a logické, podíváme-li se na stave nezaměstnanosti v tomto regionu – činí 20 % – 30 %, ačkoli oficiální statistiky hovoří pouze o 12 %. Tendence EU uzavírat se před těmito migranty je paradoxem z hlediska demografických problémů EU, zejména stárnutí populace a s tím souvisejícího postupného snižování počtu práceschopných obyvatel. Podle účastníků konference ve Francouzském Marseille (říjen 2005), která se zabývala partnerstvím Severu a Jihu, je překážkou spolupráce nedostatek demokracie na Jihu i skutečnost, že začátek nového tisíciletí přinesl na Jihu opětovné posílení náboženství a vznik nových elit. Ty už se o Barcelonský proces nezajímají. Evropská unie podle nich prosazuje volný pohyb služeb a kapitálu, pohyb osob však omezuje. V regionu (s výjimkou Izraele) je velice špatná situace na úseku infrastruktury, vzdělání a nezaměstnanosti. Optimální není ani politický systém v těchto zemích – viz fundamentalistický Islám v Maroku, autokracie Kadáfího v Libyi, nebezpečná situace v Palestině, nejistota v Turecku.

Některé novější aktivity ale napovídají, že se situace může změnit. V červenci tohoto roku přednesl N. Sarkozy na pařížském summitu Evropské rady návrh vytvořit nový „klub“, nazvaný Unie pro Středozejskí. Návrh je snahou o resuscitaci barcelonského procesu. Jde o snahu o větší otevřenost vůči těmto zemím. Nový koncept vychází ze současné situace v regionu, v němž EU může najít zdroj nových aktivit, a přírodní zdroje – zemní plyn a ropa (což je důležité zejména v dnešní době). Snahy ze strany EU v podstatě následují současný investiční boom ve Středozejskí. Do oblasti přicházejí zahraniční investoři z celého světa. Investují nejen do zemního plynu a ropy ale i do rozvoje finančních služeb, které jsou doposud podfinancovány, do telekomunikací, výstavby, dopravní infrastruktury.

Reálnost této nové iniciativy bude nyní záležet na tom, jak bude EU a její ČS postupovat. Pro realizaci myšlenky Unie bude nepochybně zapotřebí využít finanční prostředky EU. A je otázkou, zda se ČS soustředí na momentální problém bezpečnosti a migrace nebo zda budou ochotny podpořit rozvoj svého jižního souseda (který na oplátku může vlastně posílit bezpečnost v regionu i v samotné EU a omezit migraci směrem na sever).

Mezinárodní role EU se projevuje i tzv. **politikou evropského sousedství**. Tato politika se rozvíjí od roku 2004. Jejím cílem je zabránit vzniku nových rozdělovacích hranic mezi rozšířenou EU a jejími sousedy a posílení prosperity, stability a bezpečnosti v zemích sousedících s EU.

EU nabízí svým sousedům privilegované vztahy, založené na vzájemném respektování společných hodnot (demokracie a lidská práva, právní stát, *good governance*, tržní ekonomika a UR). Nabízí užší politické vztahy a hospodářskou integraci. Samozřejmě že úroveň těchto vztahů závisí na respektování společných hodnot. Politika partnerství funguje paralelně s procesem rozšiřování EU a nevylučuje možnost, že evropští sousedé se jednou stanou jejími členy.

V současné době se politika evropského sousedství vztahuje na Alžírsko, Arménii, Ázerbájdžán, Bělorusko, Egypt, Gruzii, Izrael, Jordánsko, Libanon, Libyi, Moldavsko, Maroko, Okupovaná palestinská území, Sýrii, Tunisko a Ukrajinu. Rusko je sice také sousedem EU, ale vztahy mezi ním a EU se řídí dohodou o Strategickém partnerství.

Politika se realizuje především prostřednictvím bilaterálních akčních plánů evropského sousedství uzavřených mezi EU a každou z dotčených zemí. Stanoví program politických a hospodářských reforem, dlouhodobé a střednědobé priority. Doposud ještě nejsou schváleny plány pro všechny země; například Bělorusko, Libye a Sýrie zatím takový plán nemají.

V poslední době se EU snaží prohloubit vztahy se zeměmi východní Evropy a Kavkazu v rámci tzv. „**východního partnerství**“. Komise předložila plány spolupráce s těmito zeměmi. Tyto snahy iniciovalo v květnu letošního roku Polsko a Švédsko. Cílem je posílit vztahy s Ukrajinou a Moldavskem a se třemi kavkazskými státy – Arménií, Ázerbájdžánem a Gruzii. Pokud se zlepší politická situace v Bělorusku, může být i tento stát přizván k účasti na těchto plánech spolupráce.

Plán „východní partnerství“ by měla schválit Evropská rada na svém summitu v březnu 2009, za českého předsednictví. České předsednictví bude plán podporovat a bude klást důraz na to, že jde o spolupráci užší než politika evropského sousedství (podle některých sousedství nepřineslo zásadní výsledky). Partnerství by mohlo znamenat bezvízový styk, zónu volného obchodu pro zemědělské výrobky a pro služby a užší spolupráci v oblastech, jako je doprava, energetika a životní prostředí.

Vztah EU s asijskými státy je založen na rozvojovém partnerství a politickém dialogu, Tato strategie zahrnuje spolupráci na zachování míru a bezpečnosti, zlepšení obrazu Evropy v Asii a vytvoření klimatu příznivého rozvoji trhu a investic a na zlepšení spolupráce při řízení rozvojové pomoci.

EU uzavřela rámcové dohody o spolupráci s Indií, Mongolskem, Srí Lankou, Vietnamem a Nepálem. Jsou zaměřeny na hospodářskou spolupráci a na investice soukromého sektoru, na ochranu práv duševního vlastnictví a na transfer technologií.

EU měla pozitivní vliv na země patřící do Sdružení Jihovýchodních asijských zemí (ASEAN). Spolupráce s těmito zeměmi zahrnuje přístup jejich výrobků na evropské trhy.

Od roku 1989 se neustále zlepšují **vztahu mezi EU a Čínou**. V roce 1998 bylo založeno všestranné partnerství s Čínou, které zahrnuje zkvalitňování politického dialogu, podporu přechodu Číny na

otevřenou společností založenou na vládě práva a respektu k lidským právům, na integraci Číny do světové ekonomiky a na zvyšování profilu EU v Číně. Po přijetí Číny do WTO se spolupráce mezi EU a Čínou neustále prohlubuje a je v současné době zaměřena na podporu udržitelného rozvoje a celkového reformního procesu v Číně a na implementaci jejích závazků vůči WTO. V poslední době však musela EU řešit problémy vyplývající z uvolnění trhu pro čínské textilní výrobky. Na žádost EU zavedla Čína omezení vývozu svých textilních výrobků na trhy EU.

2.4 Změna klimatu

Závazek z března 2007 – 20 – 20 – 20.

Klimatický balíček, který obsahuje novelu směrnice o ETS, nařízení o effort sharing, směrnici o CCS, směrnici o obnovitelných zdrojích a nařízení o emisích CO₂ z osobních automobilů.

Zdůraznit, že snahy EU jsou, ale celá politika se oslabuje díky snahám jednotlivých členských států. Zejména dnes, v době finanční krize.

2.5 Energetika

– unbundling

- ✓ energetický balíček, vztahy ke třetím státům
- ✓ účinnější využívání energie – balíček návrhů: energy performance of buildings, tyres, labelling

3. Závěrem

Je zřejmé, že EU má na mezinárodní scéně silné postavení. Na druhé straně je však rovněž zřejmé, že EU sama má řadu problémů vyplývajících z její současné situace, o níž se často hovoří jako o krizi evropského modelu. EU má velké ambice na mezinárodním poli, ale

její současné vnitřní problémy mohou být překážkou na cestě k jejich naplnění. Je přitom zřejmé, že pouze silná a jednotná EU může být skutečným partnerem USA v době, kdy sílí zatím jen obchodní tlaky ze zemí asijského kontinentu. Neúspěch při ratifikaci Smlouvy o Ústavě pro Evropu na jaře 2005 odhalil některé do té doby více méně skryté nedostatky, zejména problematický a ne právě otevřený vztah mezi EU a jejím institucemi na straně jedné a občany EU na straně druhé.

Současně se ale projevuje i jiný trend. K tomu, aby se mezinárodní postavení EU posílilo, je nezbytné provést řadu nepopulárních reforem především v oblasti sociální a daňové politiky. Tyto změny mohou pak zajistit plnění cílů obnovené Lisabonské strategie. Reformy jsou však v působnosti nikoli EU ale jednotlivých členských států. Jde o nepopulární opatření omezující v některých státech nadměrně přebujelý sociální stát. Můžeme proto sledovat, jak zejména v některých velkých členských státech EU se začíná objevovat překvapivá dichotomie: na jedné straně stojí globalizace a Evropa, na straně druhé národní vlády a populismus. Nikdo nepřipomíná voličům, že volný trh podporuje prosperitu a sociální modely, o které mají občané zájem. Odvádí to pozornost od skutečných problémů, kterým Evropa čelí, a to jsou problémy v jednotlivých státech. Jde o uvolňování pracovních trhů, o reformu penzijních systémů a o další změny, které jsou předpokladem vytváření nových pracovních míst, růstu ekonomiky a tedy naplňování principů UR. Vlády některých členských států EU využívají kritiky evropských institucí k tomu, aby skryly svoji neochotu provést takovéto zásadní reformy.

Je ovšem pravda, že EU výrazně chybí vize, hodnotová orientace, jež by představovala základ pro úvahy o řešení dnešních problémů.

Jestliže EU nepřekoná tuto současnou krizi, její postavení jako globálního hráče bude zásadně oslabeno. Pokud se jí to v nejbližší době podaří, bude to znamenat pozitivní vývoj v globálním měřítku a EU se skutečně může stát modelem pro jiné části svět, jak o tom hovoří ve své knize Jeremy Rifkin (2005).